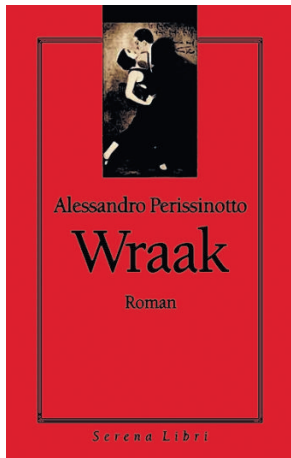

Een dramatische expeditie

Alessandro Perissinotto:
Wraak
Vertaald door
Aafke van der Made
Serena Libri, €22,50.

★★★★☆

dacht, maar ik streef naar het tegenovergestelde: het gevoel dat je één momentopname ziet, maar dat hun levens buiten de pagina's zijn begonnen en na het eind gewoon verdergaan. Ze werken, vrijen en sterven grotendeels buiten je gezichtsveld. En, zoals bij iedereen: veel verhalen, misschien wel de beste, zullen ze nooit over zichzelf vertellen. Je kunt ze hooguit vermoeden. Je fantasie moet de gaten vullen.”

Achter een pint bier praten we ook nog over de hoogtijdagen van de Britpop, toen medestudenten zich hulden in jarenestigkleding en deden alsof ze in een tijdmachine waren gestapt. Over een boek over de Amerikaanse porno-industrie, *Generation XXX*, waaruit hij putte voor een fictief videokunstproject. En over het verbijsterende moment dat hij tijdens een vergadering op zijn

‘Iedereen komt vroeg of laat met Raymond Carver op de proppen’

werk – hij schrijft persberichten voor een telecombedrijf – hoorde dat een uitgever hem wilde laten debuteren met verhalen. “Ze vroegen niet eens waar mijn roman bleef!”

En tot slot over Raymond Carver. Onvermijdelijk. Want, zoals Evers zegt: “Zelfs al herschrijf je Nabokov, als je een verhalenbundel publiceert, komt iedereen vroeg of laat met Carver op de proppen.”

En in dit geval zeker, aangezien hij de schrijver, die hij bewondert, een rol gaf in het titelverhaal. Een wrang eerbetoon, waarin parallel aan elkaar diens laatste uren worden beschreven én het ziekenhuisbezoek van een Britse zoon wiens vader ook bezig is aan longkanker te bezwijken. “Het ging me om de kloof tussen verbeelding en werkelijkheid. Hoe het jong sterven van schrijvers en kunstenaars vaak wordt geromantiseerd ook. De vader van een vriend van me overleed op precies dezelfde leeftijd als Carver, en daar was niets verhevens aan. Geen offers-voor-zijn-kunstgelul. Hij ging dood, zijn gezin bleef achter en dat was ellendig. Punt. Daarom laat ik die jongen zich Carvers laatste sigaret voorstellen en laat ik hem proberen zijn vader met hem gelijk te stellen. Omdat het zogenaamd waardiger is als Carver zich doodrookt dan zijn eigen narrige, schuine moppen tappende pa.”

Na dat laatste mineur antwoord lopen we naar de uitgang, onze pakjes alvast bij de hand. Hoog tijd om er eentje op te steken.

Stuart Evers: De laatste sigaret
Vertaling Paul Syrier, Podium, €17,50.

Alessandro Perissinotto doceert theorie van de vertelkunst aan de Universiteit van Turijn. De voorbeeldige compositie van *Wraak* doet vermoeden dat hij zijn wetenschappelijke bagage goed op orde heeft. Het verhaal wordt verteld door de fictieve Carlo Alberto Gavazzi, directeur van het Instituto Italiano di Cultura van Argentinië.

Aan het begin van het boek ontfermt hij zich over de jonge historicus Efrem Parodi, wie de Italiaanse gemeenschap in Argentinië een leerstoel heeft aangeboden. Dat de universiteit van het provinciestadje weinig voorstelt, deert de nieuweling niet. Alles is beter dan zijn dagen te slijten in een land ‘dat zangeressen en danseressen delegeert om zijn toekomst te behartigen’. En nu kan hij naar hartenlust zijn denkbelden etaleren in de cursus ‘Het Italië van de twintigste eeuw: van de economische ontwikkeling tot het morele verval’.

Parodi's eerste college is een doorslaand succes. De studenten herkennen de parallel tussen het Italië aan het eind van de negentiende eeuw en het Argentinië onder het gehate regime van Videla.

Zijn grootste fan is de beeldschone Alicia. Parodi is te naïef om de femme fatale in haar te herkennen. Voordat hij het goed en wel beseft, zijn ze op zoek naar de getuige van de laatste dagen van haar moeders grote liefde, Raúl. Die is lang geleden ter dood gebracht, maar de precieze omstandigheden heeft de moeder nooit gekend. Doordat verteller Gavazzi al meermalen heeft gezinspeeld op ‘een akelige affaire’, weten we dat hun expeditie dramatisch zal eindigen, maar we hebben

Alessandro Perissinotto

FOTO BARBARA BRUSCHI

nog geen idee hoe die zal verlopen.

De vondst het verhaal te laten vertellen door iemand die er slechts een marginale rol in speelde, pakt goed uit. Gavazzi kan Parodi's groeiende obsessie met zijn nieuwe levenstaak duidelijker vertellen dan hijzelf, laat staan zijn fanatieke ge-

liefde. In zijn capabele handen worden Parodi's aantekeningen omgezet in een indringende schets van de broederlijke samenwerking tussen een corrupte overheid en de ten minste even perfide rooms-katholieke kerk.

HANS KNEGTMANS

Als ratten in de val verdronken

Leo Balai:
Het slavenschip Leusden –
Slavenschepen en de
West-Indische Compagnie,
1720-1738
Walburg Pers, €34,50.

★★★★☆

Voor de kust van Suriname zonk 1 januari 1738 het slavenschip Leusden, nadat het bij slecht zicht op een zandbank was gelopen. Bij deze scheepsramp verdronken zeshonderd slaven.

Dit drama heeft in de geschiedenisboeken weinig aandacht gekregen. Zelfs Johannes Postma wijdde er in zijn standaardwerk over de slavenhandel, *The Dutch in the Atlantic slave trade, 1600-1815* (1990), maar enkele regels aan. ‘Het was,’ schrijft hij, ‘ongetwijfeld een menselijke catastrofe, maar voor de Amsterdamse directeurs van de West-Indische Compagnie was het niet meer dan een groot bedrijfsongeval.’

Aan het gebrek aan aandacht voor de ramp met de Leusden is nu in één klap een einde gemaakt door de monografie die Leo Balai, voormalig gemeenteraadslid in Amsterdam, over dit schip heeft geschreven. Aan de hand van zeer gedegen archiefonderzoek beschrijft hij tot in de kleinste details de geschiedenis van dit schip.

De Leusden, één van 24 schepen die de West-Indische Compagnie (WIC) liet bouwen voor haar lucratieve mensenhandel op de West, stak tussen 1719 en 1738 tien keer de oceaan over van het slavendepot bij Elmira (aan de kust in het huidige Ghana) naar de Caraïben. De eerste tochten gingen naar Sint Eustatius, latere naar Berbice (in het huidige

Frans-Guyana) en de laatste naar Paramaribo. In totaal vervoerde de Leusden meer dan 6500 slaven.

Tijdens de vijfde reis (in 1727) werd het schip voor de kust van Afrika door een Portugees oorlogsschip aangevallen. Dankzij kundig manoeuvreren van de kapitein wist het met geringe averij te ontkomen.

Tijdens de zesde (1728) en zevende reis (1730) waren er aan boord slavenopstanden. De eerste werd onderdrukt zonder dat daarbij slachtoffers vielen, bij de tweede kwam een bemanningslid om en werden

De luiken van het ruim met de slaven werden dichtgetimmerd

diverse opstandige slaven gedood.

Balai wijdt het gehele vijfde deel van zijn boek aan de tiende en laatste tocht van de Leusden. Met kille precisie beschrijft hij hoe de zeshonderd voor een deel aan elkaar geketende slaven, die op het moment dat het schip op een zandbank liep, aan dek waren om te eten, door de bemanning in het ruim werden gejaagd en hoe enkele uren later, toen het schip zwaar slagzij maakte, de luiken van het ruim werden dichtgetimmerd.

De 64 bemanningsleden zouden uiteindelijk allen ongedeerd Paramaribo bereiken. De zeshonderd slaven stierven in het wrak.

In het verslag dat de vertegenwoordiger van de West-Indische Compagnie in Paramaribo 27 januari 1738 schreef, werd nauwelijks aandacht besteed aan het tragische lot van de slaven. Wel werd uitgebreid stilgestaan bij de vraag of de bemanning, die naar eigen zeggen met gevaar voor eigen leven een kist met 23 kilo goud uit het wrak had weten te redden, recht had op bergingsloon. Voor de WIC was de ramp met de Leusden inderdaad niet meer dan een groot bedrijfsongeval.

Het boek van Balai is fascinerend en onthutsend. Fascinerend omdat het aan de hand van veel originele archiefstukken een wereld van details laat zien. Van lijsten met producten die meegingen als handelswaar (gekleurde textiel, inferieure musketten en schelpen ter betaling van de Afrikaanse slavenverkopers), tot overzichten van het aantal slachtoffers onderweg (26 procent gemiddeld). En onthutsend omdat deze monografie eens te meer duidelijk maakt dat men in de Republiek nauwelijks oog had voor de wrede handel in menselijke waar en dat, als het erop aankwam, het leven van een zwarte niet meer waard was dan een doos textiel.

JOOST VERMEULEN